

Верховно Главнокомандалагшын ПРИКАЗ

Советскэ Союзай Маршал КОНЁВТО

1-дэхи УКРАИНСКА фронтын сэрэгүүд ДОМУРАЙ оршондо ВИСЛА гэдэг нүрэг гаталан гараад, үсэд шанга байлдаануужэжэ, 50 километр хүртэр урагшаа дабы зуураа ВИСЛЫН баруун эрье дээрэ мөн плацдаринаа фронт худар 120 километр эр үргэдхэжэ, мүнөөдэр, августын 18-да, ВИСЛЫН зүүн бээдэ немецүүдэй хамгаалгын эрэй шухала түшэг тулгуурийн пункт бо-САНДОМИР гэдэг городые эрд шанга алтоор эзэлэн абаба.

ВИСЛЫЕ гаталан гарахада ба сандомир-плацдармые эзэлэн абахын түлөө болоһон даануудта генерал-лейтенант ПУХОВАЙ, генерал-лейтенант ЖАДОВАЙ, генерал-полков-ГОРДОВОЙ, генерал-майор ЧЕРКОМАНО-генерал-майор ОНУПРИЕНСЫН, генерал-майор РОДИМЦЕВАЙ, генерал-майор МАКОВАЙ, генерал-лейтенант ЛЕВЕДЕНКЫН, генерал-майор ПУЗИКОВАЙ, генерал-майор АРОВАЙ, генерал-майор ВЕХИНЭЙ, полковник БЕЛЯЕВАЙ, генерал-майор ПАНКРА-ДАЙ, генерал-майор КРАСНОВАЙ, полков-НИКУРАТОВАЙ, генерал-майор ГЛАДКОВАЙ, полковник МАДЕТЯНАЙ, полковник САМ-СОНОВАЙ, полковник КОЛОБОВОЙ, генерал-майор ТРОФИМОВАЙ, генерал-майор БАКЛА-ВАЙ, генерал-майор ОЛЕЙНИКОВЭЙ, генерал-майор МОТОВОЙ, полковник СКРЫГАНО-ВАЙ, генерал-майор НИЧУГИНАЙ, генерал-майор СУХАНОВАЙ, полковник РУСАКОВОЙ, генерал-майор АНЦИФЕРОВЭЙ сэрэгүүд; ар-

тиллерийн генерал-полковник ВАРЕНЦОВОЙ, артиллерийн генерал-майор ЯРОВОЙН, артиллерийн генерал-майор ПОЛОСУХИНАЙ, артиллерийн генерал-майор КУБЕЕВЭЙ, артиллерийн генерал-майор ДЗЕВУЛЬСКИИ, артиллерийн генерал-майор ПОЛУЭКТОВЭЙ, полковник ХУСИДЫН, подполковник ЦЕСАРИИ, подполковник ПЕТРУИИИ, полковник БАСО-ВАЙ полковник ДОБРЯНСКИИ, полковник ЧЕВОЛЫН, подполковник КОРОЗИНОЙ, полковник РУКОСУЕВАЙ, полковник СУССКИИ, полковник ФРАНЧЕНКЫН артиллеристууд; танкова сэрэгүүдэй генерал-полковник НОВИ-КОВОЙ, танкова сэрэгүүдэй генерал-лейтенант ГЕТМАНЭЙ, танкова сэрэгүүдэй генерал-лейтенант СУХОВАЙ, генерал-майор ДРЕМОВЭЙ, танкова сэрэгүүдэй генерал-майор НОВИКО-ВОЙ, танкова сэрэгүүдэй генерал-майор МИТ-РОФАНОВАЙ танкистууд; авиацийн генерал-полковник КРАСОВСКИИ, авиацийн генерал-лейтенант РЯЗАНОВАЙ, авиацийн генерал-майор АГАЛЬЦОВАЙ, авиацийн генерал-майор БАРАНЧУГАЙ, подполковник ФЕТИСОВЭЙ, авиацийн генерал-лейтенант ЗЛАТОЦВЕТО-ВЭЙ, полковник ОСАДЧИИ, полковник КУРОЧ-КИНАЙ, авиацийн генерал-майор УТИ-НАЙ, полковник ПОКРЫШКИНАЙ, полковник МАЧИНАЙ, полковник ГЕЙБЫН, полковник ЮЗЕВЭЙ лётчигууд; инженернэ сэрэгүүдэй генерал-лейтенант ГАЛИЦКИИ, полковник ВОЛОДИНОЙ, полковник СОКОЛОВАЙ, полковник ГОРДЮКОВОЙ, полковник САЛА-

ХОВАЙ, полковник БОДОЛЫННЫН сапёр-нууд; хэлхээ-холбооной сэрэгүүдэй генерал-лейтенант БУЛЫЧЕВАЙ, хэлхээ-холбооной сэрэгүүдэй генерал-майор АХРЕМЕНКЫН, полковник БОГОМОЛОВОЙ подполковник КОС-ТИНОЙ хэлхээ-холбоонод шалгаржа гараба.

Ингэжэ туйлаһан шалтмые тэмдэглэхын тулада ВИСЛЫЕ гаталан гарахада ба сандомирска плацдармые эзэлэн абахын түлөө болоһон байлдаануудта үлэмжэ ехээр шалгарһан соодиненинууд болон частьнуудта „САНДО-МИРСКА“ ба „ВИСЛЕНСКЭ“ гэгээн нэрэнүүд-дье олгожо, орденуудаар шагнагдахаар та-биха.

Мүнөөдэр, августын 18-да, 23 части манай Эхэ ороной столица МОСКВА болбол ВИСЛА нүрвине гаталан гараһан ба сандомирска плацдармые эзэлэн абаһан 1-дэхи Украинска фронтын шэн габьяата сэрэгүүдтэ хоёр зуум хорин дүрбэн ехэ буугаар хори дахин артил-лерийн буудалга хэжэ Эхэ оронойгоо үшэн-һөө салют-шэвдэ хүргэхэ байна.

Онсо һайн дайшалхы абуулгануудые хэһэ-нэй түлөө ВИСЛЫЕ гаталан гараһан ба САН-ДОМИРЫЕ эзэлэн абаһан Танай хүтэлжэ бай-гаа сэрэгүүдтэ БАЯСХАЛАН ХҮРГЭНЭВ.

Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө болон бээ-даанхай байхын түлөө байлдаануудта ами бээ-үгэһэн геройнууд хэтэ мүнхэдөө алдаршаг!

Немецкэ булимтарагшад үхэжэ товнлог!

Верховно Главнокомандалагша
Советскэ Союзай Маршал И. СТАЛИН.

1944 оной августын 18.

Гүрэнэй Онсо эрхэтэ Комиссийн мэдээсэл

Немецко-фашистска булимтарагшад болон тэдэнэй туһамаршадай хэһэн хорото аашнуудые тодорүүлха ба мүрдэхэ тушаа

Карело-Финскэ ССР-эй газар дээрэ финско-фашистска булимтарагшад хэһэн хорото аашанууд тухай

зуура эзэмдэгдэһэн Карело-Финскэ ССР-эй газар дээрэ эрхэний правительство болон мөншэ верховно командовани өөһэдынгөө империалисти-түсэбүүдые бээлүүлжэ на советскэ хүнүүдые бо-мхо, арад зоной культу-гын хэхэ болон Карело-Финскэ ССР-ые колонн болгохо түсэбэ. 1944 оной июнь-июль 13-дахн эрьсын артил-лерийн полкын штабые үй бут-а үедэ Улаан Армиин бу-абаһан финскэ штабай карельскэ гэгээрүүлхэ та-гэдэгэй гаргаһан захиа-ны сооһь Карело-Финскэ ССР-ын болон Советскэ Союзай областьнуудай газарые абаха шухала байһан сэрэгэй частьнуудта зааг-Тэрээн сооһь ингэжэ хэ-нэ: «Хэрбээ Финляндида үедэ барилгын модоной байгаа юм хаань, Зүүн-Уралын баялыг ехэ ой модо-ной эд зөөри болохоор хүлээ-нэ гээшэ... Финлянди до-модоной залуухан дээрэбээ-н гын материал боложо хэ-

рэгдэгдэдэггүй байхадань Зүүн Карелидэ байһан модон ехэнхидээ хуушан модон байха. Гэхэһээ байтагай, Зүүн Карелиһээ модо зөөжэ асархада тэндэ угаа олон үһа мүрэн болон нуурнуудай бии байһан хадань, балай ехэ гарза гарахагүй. Энэ хадаа айхабтар ехэ олзотой байна».

Финскэ правительство болбол булаан абаһан газар дээрхи советскэ зонине плендэ абтаба гэшэ гэжэ дан хэнгэргүйгөөр сонсоход, эршүүд, эхэнэрүүд, үбгэд хүгшэд болоц үхибүүдые тусгаар байгуулагдаһан конкла-герьнуудта хаанан бэээрээ со-ветскэ хүнүүдые зорюута хюда-хын зорилгоор тэдэ лагерьнуудта үлэн хооһоор байлдаг, сохидог тамалдаг болон хүшхүрхын арга-гүй хүндэ ажал хүүлдэг байгаа.

СССР Союзай Верховно Соведай депутат генерал-майор Г. Н. Куп-риянов, Карело-Финскэ ССР-эй Совнаркомой түрүүлэгшэ П. С. Прокконен, полковник Д. Н. Ни-китин гэгшэд составтай комисси хадаа Гүрэнэй Онсо эрхэтэ Ко-миссийн түлөөлэгшэ В. Н. Ма-каров болоц судбно-медицинскэ

экспертнүүдэй хабаадагатайгаар финско-фашистска булимтараг-шад хэһэн зуура эзэмдэһэн Ка-рело-Финскэ ССР-эй газар дээрэ

Советскэ Карелиин город болон тосхонуудые һүйдхэн хандаргаба

1703 ондо Онежскэ нуурай баруун эрье дээрэ Петр Первын байгуулаһан Петрозаводск гэжэ город советскэ засагай тогтоһон-һоо хойшо Карело-Финскэ Совет-скэ Социалистическэ Республи-кын ажауылдэбэрийн болон куль-тура болбосоролой томохон центр болоһон байгаа.

Финско-фашистска булимта-рагшад эзэмдэд байһан үе соо-гоо, илангаяа сухарихынгаа ур-да тээ, Карело-Финскэ ССР-эй столицые тоноһон ба галдаһан байха юм.

Советскэ культурада яахын аргагүй зэбүүрхэнги байһан ха-даа финнүүд Петрозаводскдо бии байһан университет, культурын научно-шэжэлэлгын институт, олоной библиотекэ, гүрэнэй фи-лармония, пионернүүдэй дворец, театр, музыкальна училище, хоёр педагогическэ училище,

хэһэн үзэгдөө-дуулдаггүй муухай хорото аашануудые мүрдэжэ, ушар баримтануудые тодорүүлба.

индустриальна техникум, 5 бур-гуули, 9 хүүгэдэй сад, кино-театр, физиотерапевтическэ эм-нэлгын газарые, психоневрологи-ческа диспансерые галдаһан ба дээрмэдэһэн, гүрэнэй музейе то-ноһон, бүхы хүүргэнүүд болон 485 гарые тэһэлхэн ба галдаһан, тэдэнэй дунда XVIII зуун жэлэй алдарт поэт Г. Р. Державинай хууһан гэр бии, В. И. Ленин болон С. М. Кировэй памятни-гуудые хэрзэги муухайгаар эб-дэһэн байна.

Тэдэнэр энэ городой ажауыл-дэбэрийе дууһан үгы хэһэн, түмэрзамай үзелые, Беломорско-Онежскэ гүрэнэй пароходствын байра барилганууд болон флорые, хэлхээ-холбооной бүхы предпри-ятинуудые хандаргаһан байгаа. Петрозаводскдо гаража ариха дээрэ финнүүд 7 электростан-ци, 3 плотина, фидерне подста-

ци, трансформаторна киоскуу-дые тэһэлхэн галдаһан ба хан-даргаһан, үнэтэ электрооборууд-вание Финлянди хударга аба-шаһан байха юм.

Эгээн хуушанай Онежскэ ме-таллургическэ болон машина бү-тээлгын заводой электростанци, плотина, гэр байра, туһалбарийн предприятинуудые финскэ бу-лимтарагшад тэһэлхэн ба үгы хэһэн байна, тэрэ заводой ажа-лын хэдэн зүүн жэлдэ болон илангаяа советскэ засаг тогто-һонһоо хойшо байгуулагдаа һэн. Тинхэ зуураа, булимтарагшад Финлянди хударга тэрэ заводой 20 цохүүдэй бултанайн түхээ-рэлгые зөөжэ абаашаба.

Финнүүд Петрозаводскдо бай-һан Советскэ Союз дотор эгээн томо аад, дайнай урда тээ жэл бүридэ 500 мянга гаран эрхим классай санануудые бүтээн гар-гажа байһан санын фабрико хандаргаба. Мүн модо хюрөөд-дэг заводые галдаһан, холодиль-ник, типографи, ликёрно-архиви

(Үргэлжэлэһы 2-дохн илурга)

Гүрэнэй Онсо эрхэтэ Комиссин мэдээсэл

(Ургэлжэлэл. Эхинийн 1-дохи шюурта).

Болон пивын заводууды, талсанай заводууды угы хэбэн, судно-бүтээлгын заводой убан дээрэй байра барилганууд болон цохууды гэнэлхэн байна.

Карело-Финскэ ССР-эй эзэмдэгдэн районунда Фашистскэ Булимтарагшад бүхы механизмованэ предприятинууд болон модобэлэдхэлэй ба модо уралдуулгын байра барилганууды угы хэбэ; модо хэрөөдхэг 4 заводны болон мебельнэ фабрикны, Кондопожско целлюлозно заводны

Финскэ булимтарагшад ажана амгалэн бууһан советскэ гражданинууды өөһэдынгөө зарса богоолнууд болгохо гэбэ

Карело-Финскэ ССР-тэ сүмэрэн Бромсоороо Фашистскэ булимтарагшад советскэ хүнүүды плендэ абтаба гэжэ соносхоод тэдэниэ тусгаар концлагерьнуудта шааһан байгаа.

Петрозаводск городто тинэ 6 лагерь бни болгогдож, тэндэ 25.000 шахуу эхэнэрүүд, үхибүүд болон үбгэд хүгшэд хаалгатай байба. Мүн тинэ концлагерьнууд Медвежьегорскдо, Олонец гэжэ город шадар, Ильинскэ гэжэ совхоздо болон Карело-Финскэ ССР-эй бусад газарнуудташье өмхидхэгдэн байна. Бүхы лагерьнуудта финүүд болбол тэндэ хаалгатай байһан хүнүүды доромжлохо, хүмэ хүрэхын аргагүй хүндэ хүдэлмэри хүүлхэ, хүсөөрөө болохо ба тамалха шэрүүн хатуу гурим гогтоон байха юм.

Лагерини тойруулан хадхууртай проволкотой үндэр харша барилхан байна. «Плендэ абтагшадые» үглөөнэй 7 часта тэдэсэй үбшэн элүүршье байһыень, үбгэн залуу болон эрэ эхэнэр гэжэ илгангүй хажуултайгаар хүндэ хүшэр хүдэлмэридэ намнажа гаргадаг хэн. Лагерята байһан «плендэ» советскэ гражданинуудта элээ хоол гэжэ үдэртөө 100—200 грамм муухай талха болон хаа-яа 200—200 грамм хүлэнхэй хартаабха гү, али моринной мяхлар хэбэн үжэнхэй колбаса үгэдэг бэлэй. Полковник Рольф Шильд түрүүтэй байһан лагерин хажуушад тэндэ хаалгатай байһан советскэ хүнүүды толгой тоолон алхидаг хэн. Финскэ богоолшологшод болбол тэндэ хаалгатай байһан хүнүүды нормоо хүүргэгчын түлөө, түлээ буруугаар сомоһонвойн түлөө хажуулай ноёдто муугаар хандаһанайн түлөө сохидог байгаа, тинхэдэ ямаршье шалтаггүйгөөр алхидаг сохидог хэн. Хоёр-гурбан сүүхэ соо пайгын хайхаха болон карперта шааха гэшэ хэбээлтэнүүдэй нэгэ хэмжээн байһан юм.

«Плендэ абтаһан» ажана амгалан советскэ хүнүүды Финскэ алууршад яахын аргагүйгөөр сохидог тамалдаг байба. Петрозаводскдо муудаг аад, мүрдэлгын комиссидо асуулгатаа үгэһэн Новиков Б. И. гэгшэ 2-дохи номерой лагерята плендэ сэрэгэйхид гэшэ гээд 30 хүниэ Финнүүдэй илгэжа абаһыень нүдөөрөө хараһан байна. Тэдэниэ Лев Толстойн үйлсэдэ абаашаад айхабтар ехээр зобоһон, тамалһан байгаа. «Плендэ абтагшад» хүлэйн бүсэмэ халуун түмэрөөр хайра-

галдаһан, Кондопожско гүрэнэй электростанци дээрэй уһа хайха түхээрлгы, Медвежьегорскдо байһан электростанци, Повенецкэ судоремонтно болон Кондопожско пегматитова заводууд ба бусад слов предприятинууды тэһэлбэ. Финскэ эзэмдэгшэд хада Сталиной нэрэмжэтэ Беломорско-Балтийска каналай байра барилгануудта айхабтар ехэ бүйдхэл хандаралга хэбэ. Финскэ дээрмэшэд Карело-Финскэ ССР-эй бүхы городуудта ба олонхи тосховуудта мүн лэ нима бүйдхэл хандаралганууды хэбэ.

хан, резиновэ гашуураар сохихон байна, тинхэн бөөрээ тэдэней 15 хүниэнь бууджа алаа. Үлэгшэ 14 хүниэнь 25 сүүдхэ болоһон хойно № 2 лагерята бусаагдаһан байгаа. Бронетанкова дивизийн 2-дохи батальонной 1-дэхн ротоһоо плендэ абтаһан Финскэ солдат Лагуса Вилхо Кургила гэгшэ ингэжэ хэлээ: «1941 оной намар Петрозаводск городто орохоодо тэндэ хүн зонтой ушараагүйбди: тэдэнэр барандаа ой модон худар гүйлдэжэ ариһан байгаа. Финскэ засагаархын бууджа алахабди гэжэ занаад городтоо дары бусажа ерэгты гэжэ улад зондо хуралхаһан байна. Хүн зонини бариха Петрозаводскдо бусаахын тулада отрядууд байгуулагдаа хэн. Тингэжэ суглууһан зоноо лагерята намнажа оруулаа. Үбгэншье, залуушье хүнүүды бултын хажуултайгаар хүндэ хүдэлмэридэ намнажа гаргадаг хэн. Хүнүүд яахын аргагүй эхээрүү абахаг бэлэй. Нилээд олон хүнүүд тэсэжэ ядаад үхөө хэн. Тэндэхи зонной лагерята байхалань Финскэ солдадууд бидэнэр яһала байн байдаг хэмди. Тэндэхи зонной зөөри болон эхихэ ууха юмэнь гэртээ үлэһэн байгаа. Эхэ бүгэдэ зөөринэ эзэгүй гэжэ соносхогтоод байхалань, бидэнэр хуратай юмэнь абаад лэ ябаа хэмди. Нилээд ехэ зөөрини Финляндиян хурараа түрэлхитөө эльгээгээбди. Манай батальонной 3-дахн ротын солдадууд эндэ цангаһа шалгардаг хэн, юрэ бэшэнииншье тэндэһээ балай хожомдоогүй.»

Финнүүд гансахан ехэ хүнүүды бэшэ, харин үхибүүдышье сохидог байба. 3-дахн ябган сэрэгэй бригадын 13-дахн ротоһоо плендэ абтаһан Финскэ солдат Арвид Лайне гэгшэ ингэжэ хэлэһэ: «1944 оной июнь гарын эхн багта би Петрозаводск ошоо хэм. Петрозаводск станци дээрэ советскэ үхибүүдэй лагерь хараа бэлэйб. Тэрэ лагерята 5-һаа 15 хүртэрхи наһанай үхибүүд байһан юм. Тэдэ үхибүүды хараһань айхабатай байгаа хэн. Тэдэнэр бишниханууд үлхөөтэй яһан ба тинэ гэшэгүй муухай онди набтаһа нэмэрээд ябаа хэн. Эхэ үхибүүд дан ехээр зобоһон хадаа уйлалдахашье болбод, хамаг бүхы юмэдэ хамаархангүй хаража байгаа бэлэй.

«Плендэ абтаһан» үхибүүды Финскэ богоолшологшод ехэ хүнүүдтэй аб адиһан хүндэ хүшэр хүдэлмэри хэгты гэжэ баалхалаг байгаа. Эръемн оборонын 2-дохи тусгаар батальонной Финскэ солдат Ахо Суло Иоганнес гэгшэ «1943 оной аун Толбуягай ба

Шитикын пристань шадар харгын барилгада дүтэ байһан дөрвөннүүдхэ 200 гаран хүниэ, ехэнхидэ бага наһатаниэ намнажа асарһыень хараһан байгаа. Тэдэ хүнүүд бултадаа Финскэ солдадуудай харуултайгаар, түрмэдэ хаагдаһан хүнүүд шэнгээр хүдэлмэрилдэг байба.»

1943 оной сентябрь нара соо № 2 лагерята байһан Лёна Зуев гэжэ 10 наһатай бишнихан үбүүн проволко хашаа хүндэлэн гульдаржа гараха гэбэ. Тинхэдэнь Финскэ хажуулан өбөөрөн бөөрээ юушье дуугарангүйгөөр тэрэниэ бууджа, хүлэнь шархатууһан байгаа. Тингээд Лёнин унахатайн сасуу тэрэ Финн дахиад буудба. Шархатаһан Зуев арай гэжэ лагерь хурараа мүлхихэ ошоо. № 5 лагерята хаалгатай байһан Лайна Е. В. гэгшэ лагерьнуудта хаалгатай байгшадай яахын аргагүй муу байдалтай байһан тухай комиссидо мэдүүлхэ: «15—20 метр гэр соо 6—7 бүлэнэр байдал хэн. Тэндэ бая болон хубсаһа угааха газар байгаагүй. Хүнэй хүүртэй хэбтэжэ байһан канава соһоо уһа абахаг хэмди. Мыло гэжэ юрэ үгөөгүй. Плендэ абтагшад дунда олоороо бөөһөтэхэ ябадал үзэгдэхг бэлэй. Лагерята яахын аргагүй хүндэ байдалтай байһан дээрһээ алдэбын халдабарята үбшэн дэлгэрээ хэн.»

Үлэсхэлэн байдал болон халдабарята үбшэн дээрһээ бүхы концлагерьнуудта хүн зон олоор үхэдэг хэн. Тэрэниэ нүдөөрөө хараһан хүнүүд ингэжэ хөөрэнэ. Петрозаводскын 5-дахн лагерята хаалгатай байһан Коломенский Алексей Прокофьевич ингэжэ мэдээсэбэ: «Юмэ шэрэдэг хүдэлмэридэ байхадаа би үхэһэн хүнүүды лагерьһаа зөөжэ абаашадаг хэм. Тинхэдэ педели бүлэбди вторник, четверг болон субботодо хүүрнүүды гаргадаг бэлэй. Милли тэмдэгээр хадаа, 1942 оной май нара соо 170 хүн, июньдэ—171, июльдэ—164, августда 152 хүн үхэһэн байха. 1942 оной майһаа декабрийн 31 хүртэр манай лагерята 1014 хүн үхэһэн байгаа. 1942 оной эхндэ тэрэ лагерята 7,5 мянган хүн байһан аад, маниэ Улаан Арминь сүлөөлхэ багта оройдоо 4.500 хүн үлөөд байба.

Урхань Петрозаводско концлагерьнуудта хаалгатай байһан хү-

Финскэ алууршад плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхиды алхижа ба туража аладаг байна

Фашистскэ командовани 1941 оной сентябрь нара соо Карело-Финскэ ССР-эй Олонец гэжэ городто № 17 суглуулгын лагерь байгуулагдаа, тэндэ фронтын свирскэ участок дээрэ плендэ абтаһан Улаан Арминь боецүүд болон младша командирнууд хаалгатай байба. Лагерини тойруулан 2 метр үндэр хадхууртай проволкоор хоёр даххар хашаа барилхан байла юм. Лагерята байгшадай тоонь 600-һаа 1.000 хүн хүртэр болодог хэн. Лагерини комендант лейтенант Соинин Тойво гэгшэ һугтуугаар баракануудта ерээд, плендэ абтагшадые өөрөө сохидог хэн, баһа өөһэдынгөө мэдэлдэ байгшадышье тэдэниэ сохитты гэжэ захирдаг байгаа. Коменданты орологшод Ингман болон Саломело, лагерини мүрдэгшэ лейте-

нүүдэй бэшэг комиссидо оробо. Тэдэнэр ингэжэ бэшэнэ: «3 жэл соо шахуу бидэнэр хоёр даххар хадхууртай проволко хашаатай, түрмын хажуултай байгаабди. Бидэниэ заашье зэмэ хөһөнэй түлөө ташуураар сохидог, туража зобоодог хэн. Тусгаар лагерьнууд түхээрэгдэжэ, тэндэ байһан хүнүүд хулганаа, баха, үхэһэн нохой эдижэ байдаг бэлэй. Тэндэ хэдэн мянгаад хүнүүд элдэбын халдабарята үбшэнхэ нэрбэгдээд, врачэбнэ туһаламжагүйгөөр үхэжэ байгаа. Врач-арьянтан Колыхмайнен гэгшэ үбшэн хүнүүды алхижа сохижо, халуун үбшөнтэй хүнүүды хүйтэндэ намнажа гаргадаг хэн. Тэрэ бэшэг дээрэ урхань лагерята хаалгатай байһан 146 советскэ гражданинууд гарла табиба.

Концлагерьнуудта хаалгатай байһан советскэ гражданинуудта Финскэ хара нохосуудай хайшан гээд шэрүүн хатуугаар хандажа байһан тухай нэгэ нима ушар баримта гэршэлэн. Урхань Хельсинкидэ университетхэ һуража байһан аад, мүнөө 7-дохи егерскэ батальонной рядовой солдат ябаһан Салминен гэгшын бэшэг комиссини гарта оробо. Тэрэ хадаа ингэжэ бэшэбэ. «Үсэгэлдэр маниэ мэндэшэлхэбээ арсаһан хоёр ороды бууджа алаабди. Эхэ ородуудта юмэнь харуулах байхабди!»

Каторжна байдалтай, үбшэн тахал халгарһан, алхидаһан сохидоһон болон буудагдан алагдаһан дээрһээ Петрозаводско лагерьнуудта 7.000 гаран советскэ гражданинууд хюдагдаһан байна.

СССР-эй Верховно Советэй депутат Дилденкин түрүүлэгшэтэй, Петрозаводск горсоветэй түрүүлэгшэ Степанов, Петрозаводско университетхэй профессор Базанов составтай комисси судбно-медицинскэ экспертүүдэй хабаадалгатайгаар Петрозаводскын «Пескя» гээд үхээрнэ хаража үзөөд байхадаа 39 групповой могила олоһон ба эхэ бүгэдэ соо 7.000-һаа доошо бэшэ үхээрнүүд булаатай байна гэжэ тодорюулаа.

Судбно-медицинскэ экспертизын шалгаад үзэхэдэнь, тэндэ булагдагшадай олонхын туража үхэһэн байба. Зарим хүүрнүүдэй тархидань ба сээжэдэнь буугаар сүмэ буудалһан нүхэнүүд байба.

нант Шепалис болон сэрэгэй тушаалтай Шмитт гэгшэд плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхиды ямаршье шалтагаангүйгөөр ходооо шэрүүн хатуугаар сохидог бэлэй.

Плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхиды муугаар хүдэлбэ гээд лэ үндэр түгсүүд дээрэ 30-һаа час хахад хүртэр хоёр гарын үргүүлээд байлдадаг хэн. Үбэлэй сагта ингэжэ байхалаа гарайнгаа хургалды хүдэдэг ба хүндөөр үбдэдэг байгаа. Лагерини администрати болон хажуушад плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхиды сохижо тамалжа ба хоһоор зобоожэ байхаһаа гадна, заашье «эмэтэй» байхалань бууджа аладаг хэн. Урхань плендэ абтаад мултарһан Велан Т. гэгшэ хажууша Финскэ солдадай нэгэниэ плендэ байһан нэгэ сэрэ-

гэй хүниэ проволко хашаата ошобош гээд гар пулемет бууджа алаа хэн гэжэ хэлэ Ингэжэ алаһанайн түлөө Лёнин комендант болбол алууршанда капрал нэрэ олгоһон байна.

Олонецкэ районини Улаан Арминь эзэлхэдэнь тэндэхи плендэ абтаһан сэрэгэйхидэй госпиталь үбшэн хүнүүды регистрацидэ книга олдоһон байна. Тингээд 1942 оной минз түрүүшын нара соо 1.888 үбшэн хүн элдэбын шалтагаанаар 588 үхэһэн байла юм. Үхэгшадэй тамалан алагдагшад хүүрнэдынь лагерини дэргэдэ метр газарта зорюута малт бэлдэһэн ехэ нүхэн худар хал буудадг байба.

Судбно-медицинскэ эксперти комисси болбол № 17 Олонецкэ лагерини хажууда үхээр олоһон хүүрнүүды задалжа шэнжэжэ үзэбэ. Тинхэдэнь тэрэ нэр уни удаан үлэсэжэ түрэгдэ байһан дээрһээ үхэһэн элирһэн байна. Зарим хүүрнэ дээрһэн тархи худараа ба сээжэ буудуулаһан тэмдэгүүд байһан.

Үхээрнүүды шэнжэлжэ хараһан ба гэршэнэрэй хэлэһэн үрлээ харахада Финско-Фашистскэ алууршад плендэ абтаһан советскэ сэрэгэйхиды туража хэбэ, тамалан зобоожо, мүн шалэн буудан алажа байба гэдэ тодорбо.

Финско-Фашистскэ алууршад Улаан Арминь шархатаһан офицернүүд болон боецүүды алаһан

Финско-Фашистскэ хара алууршад плендэ абтаһан советскэ офицернүүд болон боецүүды алаһан. Улаан Арминь командирнууд болон советскэ боецүүды сагаан-финнүүдэй хашан гээд зобоожо, хорото мунхай аашанууды хэжэ байһан тухай үзэгдөө-дуулаагүй ушар баримтанууды элишэлхэн доментүүд болон гэршэнэрэй хэлэһэн юмэнүүд Гүрэнэй Онсо хэлтэ Комиссидо ороод, тэдэ зарьманиннь доро тунхаглагдаа.

«АКТ. Доро гараа табигтэ 3-дахн рангын сэрэгэй вран Гольинский, 3-дахн рангын сэрэгэй вран Педаря, младша политкомиссар Бестолов, старшина Бочкарёв, нитар Жуков, улаанармеец Бокко, сэрэгэй фельдшер Рябов шэд сагаан-Финскэ бандхуу ээрлиг муухайгаар зобоожо алаһан Улаан Арминь боецүүд хүүрнүүды шалгажа үзээд бидэ хадаа, нима юмэ тэмдэг габэл: 1) Улаан-Флотен Кулево хүүр дээрэн: баруун шанин ололонхой, нюур багта буугай хүрээр сохихон ба шадаар хадхалан шарханууд баруун хүлэнь үбдөгөөрөө нүүжээрэ булгаранхай. 2) Улаан-Флотен Зивын хүүр дээрэн нюурайнь архан, хахалын шалдагданхай, баруун нюураһа хажууда шүһаниннь айхабтар ехээр гоожоһон, зүүн сабир дээрэн хутагаар хадхалан шадаа бни байба. 3) Улаанармеев Кривулиной хүүр дээрэн: баруун хуурын хутагаар хадхалан, баруун мүр дээрэн мүн лэ хадхалан хадхалан хэдэн олон шархадг байба.»

(Түгэсхэһэнь 3-дахн шюурта)

Гүрэнэй Онсо эрхэтэ Комиссиин мэдээсэл

Эхнэрийн 1-дэхи ба 2-дохи ноуруудта)

Уд, зүүн нүдэнэйнь зубхя нхой, нүдэнэйнь гэмтээгдэ-байба...

44 оной июнийн 28-да о-Сельга гэжэ деревнийн тугайлдаануудай болохо үедэ үүд болбол Улаан Арминн гаран шархатахан боесүүд офицерүүдэй суглараад н газар тээшэ сүмэрэн оробайгаа. Фашистка алуурхандаа шархатахан советскэ эхидыне жэрхэмнэг муулар зобоожо, автомадаар бууба жадаар хадхаж, буугай өр сохижо ба хутагаар жа алахан байха юм. Тэдэ-гунда сержант Марков И. С., үүд Криваручко И. И. болон жов Е. Б. гэгшэд үхэбэн гэйтгээр хэбтэжэ, амиды ан байна.

44 оной июлийн 11 ба 12-дхи финскэ албанай майор, биогическа анатомийн профессор, медицинскэ наухануудай профессор М. Е. Браул гэгшэ Котоя гэжэ нуурай оршондо Улаан Арминн офицерүүд болон боеые финнүүдэй зарлиг муулар тамалжа алахан хүүрме задалжа үзэбэ, тингэжэ хадань шархатагшад болбол й хүүлээр финскэ солдадууд офицерүүдээр алагдаба тодорлон байха юм.

Улаан Арминн шархатахан офицерүүд болон боесүүдыне нэ сэрэгэй частнуудай зогсох хаджа байханын плен-штабан финскэ сэрэгэйхидэй үлээн хэлэбэн дээрэбэ то-3-дахн ягбан сэрэгэй брига-солдат Хейсканен Юхо нигэжэ хэлээ: «Плендэ ан улаанармееүүд Петро-скэдо манай урдааа ябажа Тэдэниие буугай хүрээр д намнажа ябаа бэлэй. Тен-шархатахан улаанармеецын а ябагдань манайхнай

Финскэ алууршадые хатуугаар хэбээхэ
Гүрэнэй Онсо эрхэтэ Комисси Карело-Финскэ ССР-эй газар дээрэ финско-фашистка булитарагшадтай хэбэн хамаг

нэгэ солдат тэрэниие буудаж алаа хэн». Финскэ арминн сол-дат Вайне Перевант гэгшэ нигэ-жэ мэдээсэбэ: «Медвежьегорскхоо хойгуур дайн болохо үедэ 100 тухай улаанармееүүд манда плендэ ороо хэн. Тэдэниие тыл худар туужа абаашаа. Тинхэдэнь лейтенант Ниеми гэгшэ шархатахан улаанармееүүдые хожом улаагаар абаашаа хүмди гэжэ хэлээд үлээбэн аад лэ, тэдэниие револьверээр буудажэ эхилээ. Тэра хадаа өөрөө 8 хүниие буудаж алаад, үлээшыень дууран ала-хыень нэгэ автоматчигта даал-габан байгаа. Тингэжэ байхыень манай взводой солдадууд баран-даа хараа хэн».

7-дохи финскэ ягбан сэрэгэй дивизийн штабай 511-дэхи но-мерой штабай нюуса заабари соонь даншые хангаргүй тонуул хэхэ заабари үгтэбэн байна: «Арга байдал олоод лэ байгаа хадань дайсанай алагдхан сол-дадуудхаа бүхы хубсаба хуна-рыень тайлажа абаха хэрэгтэй. Хэрэгтэй болоод байгаа хадань энэ хүдэлмэридэ плендэ абтагшадые хэрэглэхэдэ болоно. (Финскэ карельскэ арминн штабай телегра-фна захиралга)».

Урдань плендэ абтахан сэрэгэй-хидэй №17 Олонепкэ лагерийн начальнигай орологшо байхан аад, Улаан Арминн плендэ абта-хан Пелконен гэгшэ асуулга дээрэ нигэжэ хэлээ: «Финнүүдэй фашистка пропагандала би хү-сэд этигэдэг хэм. Ород вапко-нальностине миеин оровой эртэ урдын дайсан гэшэ гэжэ на-надаг байгаа. Тинэе ханалтай-гаар би ородуудта эсэргүүсэжэ дайламдахаар ошоо хэм. Плендэ абтахан советскэ сэрэгэйхидэй лагерыга байхадаа элэ плендэ аб-тагшадые хүн дээрэ тоолонгүй, харин тэдэнай арга шадалгүй байхан хадань, таатай зохид ушар гархатайнь сасуу тэдэндэ хороо гаргадаг бэлэйб»...

бүхы хорото аашануудай түлөө финскэ правительство болон тэрэнэй арминн командозанийн хажуугаар доро дурсалдхан хү-вүүд эмэтэй байна гэжэ тодо-руулба гэбэл: Зүүн Карелиин управлениин начальник подпол-ковник Котелайнен, тус управ-лениин штабай начальник гене-рал-майор Арраюрн, финскэ ар-минн 8-дахн дивизийн командир генерал-майор Полоярви, финскэ ягбан сэрэгэй 8-дахн дивизийн 4-дэхи полкын командир полков-ник Вистора, генерал-майор По-ярн, полковник Рольф Шильд, Петрозаводск городой сэрэгэй ко-мендант капитан Лаурикайнен, комендантын орологшо лейтенант Эломоа, Петрозаводск городой концлагерьнуудай комендант-нууд: Вилки Лаконен, лейте-нант Салаваара, майор Куурема, лейтенант Каллио, лейтенант Толонен Пентти, лейтенант Нуот-то Юсси, Эррикайнен, Каплас, лагерьнуудай комендантнуудай орологшонор: Ингман, Айрала ба Сеппеля, лагерийн конспларийн начальник Сарайоки, №17 Оло-непкэ лагерийн комендантнууд лейтенант Алапис, лейтенант Сойвинен Тойво, лагерийн ко-мендантын орологшонор Салмело, Пелконен, мүрдэлшэд лейтенант Шепалис, сэрэгэй тушаалта Шмидт, оршуулагшад Карпелай-нен ба Пистияйнен, Киндосов-ско түрмын начальник капитан Тойвонен, тэрэнэй тушалалта Ковала болон Сивонен, Киндосовско лагерийн комендант сер-жант Викула, №2 лагерийн комендантын орологшо сержант Линдхольм Вейкко, сержантнууд: Аллагонен Пенти, Сивонен Эмиль, Юллилуомма Мати, Вуорн Арво, Касимьяк Тьюки, Ламбер Вей-ко, харуушан Хервонен, капрал Инкель Койвосала, харуушан Юллиманола Эдверд, лейтенант Ниеми гэгшэд болово.

Эдэнэр бултадаа хорото муу-хай аашануудые хэбэнэйнгээ түлөө советскэ арадай сүүдэй урда зогсожо, шаруув хатуугаар хэбээгдэхэ ёһотой.

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ КОЛХОЗНО ТАРЯШАД ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТОГТООЛЫЕ ХАЙШААН УГТНА

Анхаралаар дулаасуулагдажа байхадаа...

Усэгэлдэрэй газетэдэ гарахан тогтоол уншаад байхадаа улам шанга ажалай умда абагандал болооб. Бидэнэр партн ба прави-тельствын саг үргэлжын анха-рал оролдогдоор дулаасуулагдажа байдагтаа бүри ехэ байсан, үшөө хайнаар ажаллаха гэжэ зориг-жонобди.

Би энээнхээ урид муу бэшээр хүдэлдэг хэм. Хүлэг морн хур-гажа, хажуур давайжа шадала болоһонхоон хойшо колхозой ажал үнэн сэхээр хэжэ байха-найнгаа түлөө Лениней ордендо хүртээ хэм. Нёдлон жэл нормоо үлүү гарса дүүргээд, 548 гек-тар комбайнаар хуряан бэлэйб. Тээд, Улаан Арминнгаа улам саашаа добтоожо ябахадань, нимэ

өөсөн тогтоол гараад байхадань үшөө хайнаар хүдэлхэ ёһотой-бди. Өөрынгөө дааж абахан комбайнаар 600 га хуряаха уялга абаад, магтаалта комбай-нер Шурыгиниие мурьсөөндө урлалнаб. Хэмнай хэр гэлдэхэ байханыннь хаяар харагдаха байха.

Бидэ хоёрой мурьсөөн тухай бэшэжэ байхадн гэжэ манай парторг хэлээ хэн. Хонирхон комбайнернууд «Бурят-Монголой Үнэн» уншаад, өөһөдынгөө на-вамжа дурдахал тухай дамжуу-лан хэлэжэ байхаабат гэжэ найдаван.

Туулун ЦЫРЕНДОРЖИЕВ, Нурбын МТС-эй комбайнер.

Бидэнэр барандаа баясанабди!

«Бурят-Монгол АССР-эй хү-төө-ажалые улам саашань хүг-жөөхэ хэмжээнүүд тухай» Союз-на Правительствоын тогтоолтой газетэ уншажа, бидэнэр барандаа баясаабди.

Энэ тогтоол харлааа манай колхознигууд болбол парти ба правительство, бидэнэй агуухэ вождь нүхэр Сталин манай рес-публикын хүдөө-ажалые улам ехээр дэбжүүлхэ тухай дайнай үгэдшые туйлай ехэ анхарал та-бижа байна гэжэ хайса ойлгоно-бди. Энэ түүхэтэ тогтоол болбол артельнэ хамтын ажалые дэб-жүүлхын хажуугаар, колхозни-гуудай өөһөдынь материална ажабайдалышые хайжаруулаха хэрэгтэ зориулагданхай байха-нынь элээр харагдана. Колхоз-доо үнэн сэхээр ба оролдосотой-гоор хүдэлдэг хүнүүдые урма-шуулаха али тухай слон хэмжээ-нүүд энэ тогтоол соо хараалагдаа гэшэб!

Бидэнэр МТФ дээрэ ажалладаг байгабди. Мүнөө үедэ малдаа үбнэ гэжээл бэлдэхэ халуун хү-дэлмэри түлэг ябуулагдажа бай-на. Манай фермын малшад ба-рандаа шахуу үбнэнай хүдэлмэ-ридэ ябалсадаг юм. Тинн, энэ тогтоолтой танилсаад байхадаа, манай малшад барандаа энээнхээ хойшо үхэр малаа бүри олошо-руулан үсэхэ, үүлтэрынь хай-жаруулаха, ашаг оязо ехээр оруулаха гэжэ оролдохонь лабтай.

Манай колхозууд болон кол-хознигуудай хойноһоо саг үргэлжэ анхарал оролдогдо гаргажа бай-хавайнь түлөө парти болон пра-вительствода, хүндэтэ багша нү-хэр Сталинда бидэнэр колхозни-гуудайнгаа үмэнэһөө халуун ба-яр хүргэнэбди.

Иволгын аймагай «Коминтерн» колхозой МТФ-эй малшад: Чимит ДАНЖУРОВ, Норбо БАЛАГУНОВА.

Гүрэндэ овозь тушаажа эхилбэ

Иволгын аймагай Ворошило-вай нэрэмжэтэ колхоз энэ жэлэ овоштын элбэг ургаса хуряажа байна. Тинн, тус колхоз 50 центнер огурпы, 200 центнер помидор

гүрэндөө тушааба. Мүнөө овозь тушаалгала үргэлжэлүүлээр. Гадна, энэ артелиин членүүд «Улаан Оронго» колхозой гүрэн-дэ оруула овошные тушаажа үгэхэ юм.

„Эмнигхэн хүрэгэйм унаган лэ“

1941 ондо хоёр ахала Улаан Арминда үдэшэхэдөө арба наһатай Гармадоржи аханартаа хандан: «Би таанарайнгаа ерэтэр эмгэн буурал эжыгээ хайнаар үргэжэ байхаб, таанар эжы бидэ хоёртоо наваагаа бү зобогты» гэжэ ил-дамхан хоолойгоор тангариглажа байгаа хэн. Тэрээнхээ хойшо Гармадоржи хүндэтэ аханартаа үгэбэн нагвин тангаригаа дүүр-гэл, өөрынгөө шадхаха али бүхы ажалда эдибхитэйгээр хабаадал-сажа, бин байгаа хүсөөрөө кол-хоздоо тушалдаг болооб. Тингэжэ ходоодоо магтаалтай болоо. Энэ хүбүүн тухай Ульдыргын сомо-ной (Ярууна) Кировэй нэрэмжэтэ артелиин үбгэд хүгшэд: «Найн хүн баһааа, хүлэг морын уна-ганһаа» гэлдэн урматайгаар хөөрөөлдэдэг юм.

Мүнөө үедэ Гармадоржи Пы-житов колхозойнгоо КТФ, ОТФ-эйн фермэнүүдхээ бүридэнэн үб-нэнай бригадын моршон болоод,

адуу морндоо хэвнэшые оролдо-сотойгоор харууналжа байна. Моридоо үдэртөө адуулаха, бүни-дөө манахалаа эгээл хайн бэл-шээрн бэдржэ адеэлүүлдэг бай-на. Тинмэһээ энэ бригадын мо-рид бүгэдэ тамир хайнтай, то-бир тарганууд болонхой.

Элибэнхэн харгыдаа суса-раагүй

Эмнигхэн хүрэгэйм унаган лэ...

гэһэн ховгёон шанга дуунай суурагаар Дамбаринчин Аюши-вай бригадын үбнэшэд үглөөгүүр хэрижэ бодоход юм. Энэ дууе 13 наһатай моршон Гармадоржи моридоо манаад бусахалаа дуула-даг зантай.

Дурсагдагша бригадын членүүд моридоо таргалуулажа байхан Гармадоржидо бүгэдэ баяр хүргэ-жэ, саашааа үшөө хайнаар ха-рууналхыень хүсэдэг юм.

С. Р. ТАМЖИТОВ.

Таримал үбнэнай үрхэнүүдые болон нэнгэһэн таряае хайнаар хуряажа абаһанайнь түлөө комбайнернуудай ажалые нэмэжэ түлэхэ тухай

СБВА, СССР-эй Совнарко-тогтоолой ёһоор, комбайнер-таримал ногооной үрхэнүү-найнаар хуряанайнгаа ту-ТС-һээ абаха салин хүлэн-галуур хүдэлжэ байхан кол-хоз таряа талхаар нэмэлтэ нэ абаха болоо. Нихозууд болбол хуряаха нор-ов галуур нэгэ үдэр соо со-

хнжэ ба сортироважа гаргахан үрхэнэйнь центнер бүхэнэй тү-лөө 1,4-һөө 6 килограмм хүртэр орооһо комбайнернуудта үгэхэ ёһотой. Баһа, 15 гү, али 20 футын комбайнаар таряа ху-рляжа байхан дээрэһөөнь нэмэл-тэ түлбэринь дулдыдаха болоно. Нэнгэһэн таряае комбайнаар

хуряахадань комбайнернууд, трактористнууд болон комбайнер-нуудай туһалагшадта үгтэхэ хүлэе мүнөө байгаашадань ор-ходоо 40 процент хүртэр нэмэ-хыень машинно-тракторна стан-пинүүддай директорнуудта зүб-шөөрөө олгогдоо. (ТАСС).

Мурьсөөнэй ашаар

нэгэ ороноо дамгаалжа бай-лаан Арминда туһалха яба-ни бурв шаагдахын тула тэй зэд шудхалын нехын Велукешевэй халаанай бэмэришэд үнэн зүрлэнһөө ожо ажаллана. Энэ өмхитэй актив үдэртэ 3 дахин зэд туулжа шудхалынгаа орондо-лын хайлуулжа шудхалаг Нүлэд Жанбаев, Камрменев

гэгшэд илангала үнээр амжалта-нуудые туйлана. Мүн күзэчынэ пехыв хүдэл-мэришэд нүхэд Баранков, Степа-нов гэгшэд ажалдаа тов анха-ралтайгаар ханджа даалгабаряа хоёр-гурба дахин үдүүлэн дүүргэдэг байна. Тэрэшэлэн эрхим етахановец нүхэр Акимов 3 рессоро хэхын-гээ орондо 10 рессоро хэжэ гар-гана.

Эршэмтэйгээр хүдэлмэрилнэ

Яруунын промкомбинатай хү-дэлмэришэд Улан-Удын түмэрэ-май үзэлай предприятинуудай эрэгтэй эмэгтэй хүдэлмэришэдэй уряалые тов хүндэтэй дээрэ хү-лээн абажа Октябрьскэ револю-циин ойн урда тээхи социалис-тическэ мурьсөөндэ энэ жэлэй 10 нарын түсэбье 112 процент дүүргэхээр уялга абаад эршэм-тэйгээр хүдэлмэрилжэ байна.

Советскэ Информбюроһоо

Августын 18-ай оперативна мэдээнһээ

Августын 18-ай нурууда ТАРТУ городһоо зүүн-урдуур манай сэрэгүүд 80 гаран нуурин газары, тэдэнэй дунда ТАММИСТУ, РАЗИНА, АХЬЯ, ВАЛГЕМЕТСА, ПРОТУЗЕ, КАРСТЕ гэдэг томо нуурин газарнууды байлдаатайгаар эзлэб. Манай сэрэгүүд Чудской ба Псковско нуурнуудай хоорондох хөөлөй гаталан гараад, тэдэнэй баруун эрье дээрэ плац дари эзлэб, Псковско нуурай баруун эрьёе зүбшэн довтолго ябаһан частнуудтала нийлэхэ зуураа ЛАНЕ, ШЬЕПЕРА, МЕХИ КОРМА, ХАВАМЕТСА, РИХТЕМЕТСА, АРАВУ, КЮКА, МЕКСИ, СИЖАНУМУ, КАСТМЕНОДА гэдэг нуурин газарнууды эзлэб.

КРУСТПИЛС (БАНУУН ДВИНА дээрэ) гэдэг городһоо хойгуур манай сэрэгүүд 30 гаран нуурин газары, тэдэнэй дунда РУЛИ, КЛАУЦАНЫ, ТРУЛЭС, РАМИ, МАРЦИЗНА, РУБЕНИ, АРОНЫЗШИ гэдэг газарнууды ба ЦЕСВАЙНЭ, МАРЦИЗНА гэдэг түмэрзэмай станцинууды байлдаатайгаар эзлэн абаһан байна.

ШАУЛЯЯ (ШАВЛИ) городһоо баруугаар манай сэрэгүүд дайсанай довтолго хээн ябан сэрэгүүд болон танкнуудай томо хүсэмүүдтэй үсэд шанга байлдаанууды хэб. Сэрэг болон техникын-гээ талаар угаа өхэ гээлтэдэ өрөмж байжа дайсан болбол манай дайшалхы гурим худар бага зэргэ хушууран өрөмж шадаба.

ПРАГАҺАА зүүгээр манай сэрэгүүд дайсанай ябан сэрэгүүд болон танкнуудай атакы амжалтаттайгаар тогтоон баримжа, хэдэн участогууд дээрэ өөһэдөө контратака хээн байгаа.

1-дэхи УКРАИНСКА фронтын сэрэгүүд августын 18-да ВИСЛА мурэнэй зүүн бээдэ немецүүдэй хамгаалгын газарай түшэг тулгуурини шухала пункт болохо САНДОМИР городы эрид шанга сохилтоор эзлэн абаад, плацдармаа үргэхэхэ байлдаа үргэлжлүүлхэ зуураа МИЛЬЧАНЫ, ЛЕНАРИЦЕ, ГЛАЗУВ, КЛЕЧАНУВ, ДОБРОЦИЦЕ, ПШЕЗВОДЫ, ЛУКАВА, НИХАРЫ, ДВИКОЗЫ, МСЬЦЮВ, ШИТНИКИ, СЛУПЧА, ВИНЯРЫ, ГАРБУВ, РОМАНУВКА НОВА, СОБУТКА-ШЛЯХЕЦКА, ЯНОВИЦЕ, ЛЮПАТА, САДЛОВИЦЕ, ПЕЛЯШУВ, КОСЬЦЕ ЛЬНЁ гэдэг нуурин газарнууды ба ДВИКОЗЫ, ГУРЫ ВЫСОКЕ гэдэг түмэрзэмай станцинууды эзлэб. САНДОМИР городһоо хойгуур манай сэрэгүүд гурбан дивизи составтай дайсанай бүлэглэлгы хүрээлхэ ябадалаа дүүргээд, тэдэнэры үгы хэхэ байлдаанууды амжалтаттайгаар ябуулма байна.

Ондоо фронтнууд дээрэ бага зэргын удхашанартай байлдаанууд боло.

Августын 17-до манай сэрэгүүд бүхы фронтнууд дээрэ 295 немецкэ танк гэмтээһэн ба үгы хэхэн байгаа. Агаарта болоһон байлдаануудта ба зенитнэ артиллерийн буудалгаар дайсанай 98 самолёт унагаагдаа.

Тарту городһоо зүүн-урдуур манай сэрэгүүд довтолго байлдаануудта амжалтаттайгаар үргэлжлүүлб. Н-скэ соединениин частнууд 10—15 километр байлдаатайгаар урагшаа дабшан байна. Тарту (Юрьев) городһоо 25 километрын газарта байһан, немецүүдэй хамгаалгын газарай Валгеместа гэдэг хүсэтэ түшэг тулгуурини пункт ба Ахья гэдэг харгы замай үзед довтолон өрөмж эзлэгдэб. Дайсанай 1.000 гаран солдат ба офицер, 3 самоходно, 6 полевой өхэ буунууд, 10 миномёт ба 20 пулемёт үгы хэгдэ. 25 өхэ буу, 8 миномёт, 127 пулемёт, 400 винтовка ба автомат, инженернэ зөөртэй ба эдөө хоолой зүйлтэй хоёр склад булагдан абтаа. Нуниндөө манай сэрэгүүд Псковско ба Чудской нуурнуудай хоорондох хоолойе гаталан гараа. Артиллерийскэ буудалгада халхалагдан советскэ десантникууд катернуудһаа эрье дээрэ түргэнөөр буужа эрмэлзэлгэтэ атака хэж, дайсанай эрьёе шадарай хамгаалгын зурууд газары сүмэ сохиһон байгаа. Немецүүдэй үсэд шанга эсэргүүсэлты нуга даража манай частнууд тус хоолойн баруун эрье дээрэ плацдарм эзлээд, Псковско нуурай эрьёе зүбшэн хойшоо довтолго ябаһан сэрэгүүдтэйгээ нийлэхэн байна.

◆ Шауляя (Шавли) городһоо баруугаар дайсан болбол мүнөөдөр үглөөгүүр довтолгооо нэргээгээ. Нэгэ газарта хэдэн дахин амжалтагүй атака хэһөнэйгээ һүүлээр дайсанай танкнууд болон ябан сэрэгүүд манай дайшалхы гуримууд худар бага зэргээр хушууран өрөмж шадаһан байна. Хахад үдэр советскэ моторизованно часть контратака хээ. Манай боепүүд дайсаанда хажуу талаһаан сохилтонууды хэж танкнуудһаан ябан сэрэгүүд болоһон немецкэ ябан сэрэгүүд эмхи гуримаа алдажа гэдэргээ сухарһан байна. Советскэ артиллеристнууд болон танкистнууд 43 немецкэ танк үгы хэхэн байгаа. Үлэхэн танкнуудынь яаралаар гэдэргээ сухарья. Тус участок дээрэхи байдал нэргээгдэб. Ондоо нэгэ участок дээрэ дайсанай танкнууд болон ябан сэрэгүүдэй томо хүсэвүүд манай позиция саг үргэлжэ атака хэнэ. Немецүүд зуугаад ба дээшэше танкнууд болон самоходно өхэ буунууды нэгэ доро байлдаанда оруулна. Айхабтар шанга тулалдаанууд боложо байна. Манай сэрэгүүд бүхы түхэлэй буунуудай хүсэтэ буудалгаар ба контрсохилтонуудаар сэрэг ба

техникынь талаар немецүүды өхэ гээлтэдэ оруулна. Дайсан болбол өхэ гээлтэдэ өрөмж байжа манай хамгаалгын газар худар бага зэргээр хушууран өрөмж шадаа. Хүсэдбэшэ мэдээнэй ёһоор, 74 немецкэ танк ба самоходно өхэ буу, 24 полевой өхэ буу, 8 хуягта транспортер, 8 хуягта машина, горючтай 5 автотранспортер гэмтээгдэхэн ба үгы хэгдэхэн байна.

Манай штурмовой авиаци дайсанай дайшалхы гурим худар таһаралтагүй сохилтонууды хэж, хэдэн немецкэ танк, самоходно өхэ буу, зуугаад автомашинна үгы хэжэ, һомо хэрэгсэлтэй томо склады тэхлэхэн ба дайсанай ябан сэрэгэй хэдэн колонны тараан сохиһон байгаа.

◆ 1-дэхи Украинска фронтын сэрэгүүд мүнөөдөр Висла мурэн дээрэ немецүүдэй хамгаалгын газарай хүсэтэ түшэг тулгуурини пункт болохо Сандомир городы довтолон өрөмж эзлэб. Немецүүд шулуун гэрнүүд, чердак болон подвалнууды тулан хамгаалха газар болгожо тааруулан байгаа. Хоёр талаһаан Сандомирта сүмэрэн ороһон советскэ частнууд дайсанай гарнизонны хабшажа таһаралтагүй урагшаа дабшана. Бүхэли һуниндөө айхабтар шанга үйлсын байлдаанууд үргэлжлөө. Манай штурмовой бүлэгүүд артиллерийн дэмжэлгэтэйгээр эсэргүүсэлтын газарһаа гитлеровецүүды нанган гаргажа, хулаһан байна. Мүнөөдөр үглөөгүүр советскэ сэрэгүүд Сандомир городы немецко-фашистскэ булитарагшадһаа бүри мүнэн сээрлээ. Элбэг өхэ трофей булагдан абтаһан ба хүнүүд плендэ абтаһан байгаа.

Манай сэрэгүүд Висла мурэнэй зүүн бээдэ плацдармаа үргэхэхэ байлдаанууды амжалтаттайгаар үргэлжлүүлб. Н-скэ соединениин частнууд зүүн-хойто зүг тээшэ эршэмтэйгээр дабшаша. Тэрэ үедэнэ ондоо нэгэ соединениин частнууд Виняра ба Слупч гэдэг нуурин газарнуудай оршондо Висла мурэни гаталан гараад, немецүүдэй үсэд шанга эсэргүүсэлты нуга даража, баруун зүг тээшэ дабшаша. Хэдэн зүгһөө довтолһон советскэ частнууд мүнөөдөр нийлэжэ, гурбан немецкэ дивизионүүды тойроһон сахаригаа нэгэдхээ. «Тогоон» соо ороһон дайсанай частнууды үсэдхэха тусаа амжалтаттай байлдаанууд ябажа байна. Хүсэдбэшэ мэдээнэй ёһоор, хоёр батальонһоо үлүү гитлеровецүүд, 10 танк, 4 самоходно ба 35 полевой өхэ буу үгы хэгдэб.

Гвардин капитан Константиновой толгойло ябаһан 8 советскэ истребитель агаарта 20 немецкэ истребительтэй ушарһан байгаа. Советскэ лётчиүүд дайсаанда довтолго хэжэ айхабтар шангаар байлдаха үедөө 4 немецкэ самолёды унагааба. Манай истребительнүүд гээлтэдэ өрөмж. Һүүлээрны гвардин капитан Константиновой бүлэг истребительнүүд дайсанай 8 истребительтэй байдажа, 2 немецкэ самолёды унагааба. Энэ үдэр гвардин капитан Константинов өөрөө дайсанай 3 самолёды унагааһан байна.

Хилын саана

Дундада далай дээрэ боложо байга- дайнай газартахи союзнигуудай штабай мэдээсэл

ЛОНДОН, августын 17. (ТАСС). Дундада далай дээрэ боложо байгаа дайнай газартахи союзнигуудай сэрэгүүдэй штаб нигэжэ мэдээсэна:

Урда Франциин эрьёе шадарай элдэб участогууд дээрэ сэрэгүүд түсэбай ёһоор буужа байна. Дэмжэлгэнүүды тээһэн караванууд өрөжэ үргэлжлөө. Сулхануудай ашаа тээбэрэе буулагдаг эрьёе шадарай уһанууд барандаа шахуу мичнээ сээрлэгдээ.

Урда Францида союзна сэрэгүүд урагшаа дабшажа үргэлжлөө. Эдэнэр хэдэн газарта эрьёонэ 17 километрэ хүрөөд байна. Сүмэрэн ороһон частнууд ороной гүн худар бууһан парашютна частнуудтала нийлэб.

Агаарай эршэмтэй бомбодолгодо ороһон ба далайн талаһаа

буудалдаһан дээрэһэн эрьёе дарта дайсанай бүхы хамгаалга газарнууд дарагдаа. Союзна рэгүүдэй гээлтэ өхэ бэшэ; хэдэ дайсан болбол хүндэ тэдэ ороо гэжэ багсааха ба баримтанууд бин.

Флоренцида английска 8-армийн частнууд дайса тусхай бүлэгүүдһээ городы бэрлэхэ ябадалаа үргэлжлүүлбэ байна. Италидахи бүхы фронтнууд дээрэ горьтой хубилда болоогүй.

Үсэгэлдэр союзнигуудай арци Франциин урда захала түмэрзэмай 4 хүүргэдэ ба Фрихсгафенда ойро химическэ водуудта довтолго хэб. Мунг рэшэлэн Югослави, Алб Грецидэхи дайсанай транспор сэрэгэй элдэб объектууд бол долгодо дайрагдаба.

Американска сэрэгүүд Парижнаа 32 миллин газарта ошоод байна

ЛОНДОН, августын 17. (ТАСС). Рейтер агентствын дамжууланай ёһоор, союзнигуудай экспедиционно сэрэгүүдэй верховно командованиин штаб болбол Шактарһаа зүүгээр американска сэрэгүүд

Онэ гэжэ мурэнине талжа гараба гэхэн мэдээсэл тунхаглаба. Тиймэ болхолодо американска сэрэгүүд Париж 32 миллин газарта ошоод бэрлээ.

Английска авиаци Штеттин, Киль ба Берлиндэ довтолбо

ЛОНДОН, августын 17. (ТАСС). Английска авиациин министерствын мэдээсэлхэн хадаа августын 16-ай һунини ябуулгануудта 1.200 шахуу бомбардировщицууд хабсадалсаба.

Атакада дайрагдаһан гол объектуудынь Штеттин ба Киль бага. Эдэ хоёр портнууд дээрэ түймэр гараа. «Москито» гэдэг самолёт Берлиннине бомбодоб.

Германска авиабазанууд бомбодогдо

ЛОНДОН, августын 16. (ТАСС). Италида байгаа союзнигуудай сэрэгүүдэй штаб болбол үсэгэлдэр 150-һаа 200 хүртэр американска бомбардировщицууд ба истребительнүүд Германида байгаа 7 немецкэ авиационно базануудта, Бельгидэ байгаа 2 немецкэ аэродром болон Голландида

нэгэ аэродромдо амжалтаттайга довтолбо гэжэ мэдээсэна. Августын 15-да хахад үсэгэлдэ 1.100 гаран английска бомбардировщицууд истребительнүүдээр халхалагдан Голландида байгаа 5 германска аэродром болон Бельгидэ 4 аэродромдо шанга довтолго хэһэн байна.

США-да «Испаниин эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй комитет» байгуулагдаба

НЬЮ-ЙОРК, августын 15. (ТАСС). 100 шахуу мэдээжэ ажал-ябуулгашад, тэрэ тоодо уранзохёолшод гурбан епископ, 21 священник «Испаниин эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй американска комитет» байгууяба. Тус комитет болбол Франкотай харилсаагаа таһалха ба уриһаар

гү, али арендээр шэлжүү үгэхэ тухай хуулин ёһоор панска нмуса хүдэлөөндэ тусламжа үзүүлхы эриятэ хэб. США-гэй түлөөлэгшэдэй палат член Коффин конгресстэ оруулан резолюцие дэмжэхэ зорилурдаа таһиһан байна.

Копенгагенда забастовко болоо

СТОКГОЛЬМ, августын 16. (ТАСС). Шведскэ радиной мэдээсэлэй ёһоор, 11 датчанинууды гестановцуудай алахадань зэбүүрхэжэ, мүнөөдөр «Бурмейстер болон Вейн» гэжэ судно-бүтээлгын верфини хүдэлмэршэд, мүн тэрэшэлэн Копенгагенда байгаа олоншог предприя-

тинуудай хүдэлмэршэд ба ахлагшад забастовко хэбэ гэнэ.

Хариусалгата редакторай орлогшо Д. ЛУБСАНОВ

МҮНӨӨДЭР КИНОДО ПРОГРЕСС — «Севастопольн» түлөө болоһон байлдаан. ЭРДЭМ — «Оян баяр».